

Sosiaali- ja terveysministeriö

viite: VN/12531/2021 sekä STM083:00/2019

Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymän lausunto sosiaali- ja terveysministeriön esitysluonnokseen hallitukselle vammaispalvelulainsäädännön uudistuksesta

Vammaispalvelulakiluonnos määrittelee nyt vammaisuuden uudella tavalla, ei enää diagnosiperusteista määritelmää. Täten tavoite vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuudesta ja osallisuudesta yhteiskunnassa toteutuu.

Lakipykälät ovat osaltaan liian suppeat, koska lakipykälään kuuluvia tekstejä on siirretty lain perusteluihin. Lakipykälät tulisi olla selkeitä ja ymmärrettäviä, ettei tule eteen tilanne, tulkitaanko lakia vai perusteluja.

Vammaispalvelulain säädäntöön huomioita

Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön (2 §)

Määritelmä vammaisesta henkilöstä on lakiluonnoksessa nyt laaja ja voi vaikuttaa soveltamisalan laajennukseen mm. mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta. Tämä soveltamisalan laajennus tulee vaikuttamaan kustannusten nousuun.

Lisäksi huoli jääkö lain piiristä joitain ulkopuolelle. Kehitysvammaisille lapsille ja nuorille järjestetään erityishuoltona esim. erityisneuvolapalveluina/asiantuntijapalveluina kehityksen seurantaan, diagnosointiin, kuntoutuksen suunnitteluun, perusopetuksen ja jatko-opintojen suunnitteluun liittyviä tutkimuksia. Myös täysi-ikäisille kehitysvammaisille on vastaavia palveluja mm. toiminta- ja työkyvyn arviointiin, monitahoisiin käyttäytymisen/psykkisen oireilun/toimintakyvyn arviointeihin liittyen. Uudessa vammaispalvelulakiluonnoksessa ei ole selkeästi heille soveltuvaa palvelua.

Päätöksenteko ja palveluiden toteuttaminen (5 §)

Päätöksenteko ja palveluiden toteuttamisen pykälä vaatii täsmennystä pykälätekstiin. Esimerkiksi 3. momentin ”Vammaisen henkilön perheelle järjestettävät palvelut sisällytetään osaksi palvelukokonaisuutta silloin, kun ne ovat välttämättömiä vammaisen henkilön oman palvelukokonaisuuden toteuttamiseksi” on epäselvä, kuka tekee päätöksen ja tehdäänkö päätös vammaislain perusteella. Perusteluissa on, että palvelut voivat olla myös sosiaalihuoltolain ja muun yleislainsäädännön mukaisia palveluita.

Valmennus (7 §)

Lakiluonnoksessa valmennusta voi saada ”elämän merkittäviin muutostilanteisiin”. Määritelmä on hyvin epämääräinen ja voi aiheuttaa palvelun laajenemisen. Lisäksi on

suuri riski, ettei yhdenvertaisuus toteudu, kun lain soveltajilla voi olla hyvin erilaiset kriteerit, kun laki antaa noin epämääräisen määritelmän. Lisäksi laki ei määrittele, kuka tai ketkä voivat valmennusta toteuttaa.

Erityinen tuki (12 §) ja Erityisen tuen toteutuminen (13 §)

Pykälät vaativat tarkennusta. Esimerkiksi 12 §: n erityisen tuen henkilöltä edellytetään pykälän mukaista koulutusta, mutta toteuttamisessa edellytetään osaamista. Vastaavasti tuettua päätöksentekoa toteuttaa tukihenkilö, jolle ei ole määritelty koulutusta, mutta toteuttamisessa vaaditaan riittävää osaamista.

Vaativan moniammatillisen ryhmän vähimmäiskokoonpano on määritelty perusteissa, mutta pykälätekstissä sitä ei ole lainkaan.

Pykälissä 12 ja 13 on ristiriitaisuutta ja etenkin pykälä 13 ei ole selkeä ja perusteluihin on siirretty asioita, joita olisi hyvä olla pykälätekstissä. Tällöin tuo epäselvyyttä tulkittaanko lakipykälää vai perustelu.

Liikkumisen tuki (21 §)

Liikkumisen tuen palveluissa ei ole kehitysvammaisille lapsille ja nuorille sekä täysikäisille kehitysvammaisille järjestettynä erityishuoltona tehtyjä tutkimus- ja vastaanototkäynteihin liittyvää kohtaa, jonka perusteella kuljetuspalvelua voidaan myöntää.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamista huomioita

2 §

Pykälän perusteluissa on, että pykälässä tarkoitetaan palveluja, jotka liittyvät tahdosta riippumattoman erityishuollon järjestämiseen. Pykälässä sitä ei ole mainittu. ei myös ole mainintaa 2 kohdassa mainintaa määräämisestä tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon.

9 §

Pykälä velvoittaa, että hyvinvointialueilla on oltava vaativan tuen yksiköitä. Tämä tuo haasteita useille hyvinvointialueille perustaa yksiköitä ja saada yksikköön henkilöstö, joilla on erityistä osaamista. Hyvinvointialueiden välinen yhteistyö toiminnan järjestämisessä toisi ratkaisun pykälään. Tällöin vältetään uusilta investoinneilta ja saadaan osaava henkilöstö toteuttamaan palveluja vaativan tuen yksiköissä.

Kaija Metsänranta
kuntayhtymän johtaja
Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä